

Mükelleflerin Yapmaları Gereken Dinî Vazifeler Nelerdir?

Mükellefiyet çağına giren her Müslüman'ın yapmak zorunda olduğu bazı dinî vazifeler vardır ki, bunlara fıkıh ve ilmihal kitaplarında “ mükelleflerin yapacağı vazifeler” manasına “Ef’âl-i Mükellefîn” denir. Bunlar yediye ayrılır.

1. Farz
2. Vâcib
3. Sünnet
4. Müstehab
5. Mübâh
6. Haram
7. Mekkûh

Bu fiillerden ilk dördünün yapılması gerekli görülmüş; onlardan sonra gelen “ mübah”ın yapılıp-yapılmaması tercihe bırakılmış, son ikisinin ise terki istenmiştir. Din tarafından bir fiilin yapılmasının istenmesine “ emir”; terk edilmesinin talep edilmesine de “ nehiy” adı verilir.

Farz Nedir?

Kelime manası, “ bir şeyi kesinleştirmek, takdir etmek, pay ve parçalara ayırmak, belirlenmiş şey ve pay” demektir. İslâmî terminolojideki manası ise, yapılması kat’î ve açık delillerle emredilen dinî iş ve vazifelerdir. Namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek gibi.. Farz ikiye ayrılır:

Farz-ı Ayn : Yerine getirilmesi her Müslümana ayrı ayrı borç olan farzlardır. Bunlar, bir Müslümanın yapmasıyla diğer Müslümanların üzerinden düşmez. Namaz, oruç gibi. Gerek namaz ve gerekse oruç, istisnasız her Müslüman'ın yapmak zorunda olduğu, dinî birer vecibedir.

Farz-ı Kifâye: Yerine getirilmesi her Müslümana ayrı ayrı borç olmayan, Müslümanlardan bazısının yapmasıyla diğerlerinden borçluluk hâli kalkan farzlardır. Bu gibi farzları, hiç kimsenin yapmaması hâlinde, bütün cem’iyet mes’ul ve günahkâr olur. Bir Müslümanın cenaze namazını kılmak gibi. Cenaze namazının bazı Müslümanlar tarafından kılınması, diğer Müslümanlar üzerinden mükellefiyetin kalkması için yeterlidir. Ancak, hiç kimse kılmayacak olsa, bütün Müslümanlar mes’uliyet altına girmiş olurlar. Farz-ı kifâyenin sevabı, sadece yapana aittir. Tamamen terkinden dolayı gelen günah ise, bütün Müslümanlarındır.

Farzın Hükmü Nedir?

Yapılırsa büyük sevab vardır. Özürsüz olarak terk edenler, dünyada huzur bulamayıp iç sıkıntısından kurtulamadıkları gibi, âhirette de çetin azaplara çarptırılırlar. Farzın inkârı Müslüman'ı dinden çıkarır.

Vâcib Nedir?

Sözlükte “ sabit, lazım, var ve gerekli olan şey” anlamına gelir. İstilahî manası ise fıkıh bilginlerinin çoğunluğuna göre farz ile eş anlamlıdır. Hanefî uleması farz ve vacip diye ikili bir ayırım yapmışlardır. Hanefîlere göre vacip, yapılmasının gerekliliğini ifade eden deliller, farz kadar kuvvetli ve açık olmayan vazifelere denir. Vaciplerin de farzlar gibi kesin olarak yapılması gerekir. Bundan dolayı vacibe, “ amelî farz” da denmektedir. Kurban kesmek, vitir ve bayram namazı kılmak gibi.

Vâcib’in Hükmü Nedir?

Vâcibin hükmü de, farz gibidir. Yani, işlenmesi halinde sevab, terkinde ise azab vardır. Ancak îtikad bakımından vâcib, farz gibi değildir. Vâcibi inkâr eden dinden çıkmaz. Fakat dinde olan bir emri inkâr ettiği için bid’at işlemiş ve günaha girmiştir. Vacibi unutarak veya kasten terk eden daha sonra kaza etmekle mükelleftir. Mesela, vitir namazını kaçırarak daha sonra kaza etmelidir.